

Udvalget først nu det 3die Aar bringer Forslaget frem til 2den Behandling.

1898—99 foretog Udvalget sig 3 Ting. For det første søgte det at tilvejebringe en social Statistik angaaende Landarbejderforhold. Udvalget henvendte sig med dette Formaal for Øje til Statens statistiske Bureau gennem den daværende Landbrugsminister og udbad sig forskellige Oplysninger, først og fremmest om, hvor mange Fæste- og hvor mange Lejehuse der var her i Landet, hvor mange der var af hver Slags; dette vidste man nemlig ikke tidligere, og saa ønskede man Oplysninger om; hvad vedkommende Husmand, der brugte Huset, hed, og hvad Husets Ejer hed, om der var Jord til Huset, og i bekræftende Fald hvor meget. Dernæst anmodede man Statens statistiske Bureau om, naar disse Spørgsmaal vare besvarede, at paatage sig at besvare en Række andre Spørgsmaal. Man opstillede ikke mindre end 12 Spørgsmaal i Udvalget, som jeg ikke skal referere her, idet jeg henviser til Udvalgets Betænkning, hvor de ere optrykte som Bilag 2. Der udviklede sig saa en Forhandling og Korrespondance mellem Udvalget og Statens statistiske Bureau, og det førte til, at Bureauet paatog sig at udarbejde en social Landarbejderstatistik, den, som kom i Midten af Aaret 1899, og som hed „Fæste-, Leje- og Tjenestehuse samt Landarbejderfamilier i disse“. Til dette Værks Udarbejdelse gav Udvalget altsaa Stødet i Samlingen 1898—99. Endvidere paabegyndte Udvalget et Arbejde, som gik ud paa at konstatere, om den Formodning var rigtig, som flere Gange havde været fremsat om, at Loven af 27de Maj 1848, som kalder sig en Forordning, der tilsigter at forbedre Fæste- og Lejehusmænds Kaar, ikke havde svaret til sin Titel, i hvert Fald for saa vidt kun lidet, som paa Grundlag af den Forholdene havde udviklet sig til Skade for Husmændene paa den Maade, at Fæstehuse i meget vidt Omfang ere gaaede over til at blive Lejehuse. Man søgte ogsaa fra Udvalgets Side i denne Henseende en Forhandling med Landbrugsministeren og Statens statistiske Bureau, men begge Parter havde Betænknelighed ved selv at undersøge disse Forhold; den daværende Landbrugsminister henvendte sig paa Udvalgets Anmodning til forskellige af de større Godsejere i Landstinget, og disse svarede imødekommende paa Spørgsmaalet om, hvorvidt de vilde svare, dersom et Folketingsudvalg henvendte sig til dem for at spørge, hvor mange Fæste- og Lejehuse der havde været paa deres Godser i 1848,

før Loven af 27de Maj 1848 traadte i Kraft, og hvor mange der var der nu i 1898—99. Selv erklærede Landbrugsministeren sig villig til at besvare saadanne Spørgsmaal, og to Godsejere, som havde Sæde i Udvalget, vare ogsaa villige dertil, derfor besluttede Udvalget sig til at udsende saadanne Spørgsmaal. I et Antal af 300 Eksemplarer udgik Spørgsmaalene derpaa til samtlige Godsejere her i Landet, som have over 50 Tdr. Hartkorn. Samtlige disse Godsejere bleve altsaa spurgt om, hvilket Antal Fæste- og Lejehuse de havde haft i 1848, og hvor mange de havde nu. Endvidere undersøgte Udvalget i 1898—99 Spørgsmaalet, hvorledes det forholder sig med *Pligthusene*. Det var et Spørgsmaal, som under det foreliggende Lovforslags Behandling i tidligere Aar havde været fremdraget her i Salen, saaledes som det ærede Medlem for Maribo Amts 5te Valgkreds (N. J. Larsen) sikkert husker, uden at den daværende Indenrigsminister havde kunnet give nogen fyldestgørende Oplysning om dette Spørgsmaal. Det lykkedes Udvalget at faa dette oplyst. Man ser det af en Skrivelse, som ligeledes er optrykt i Bilag 2. *Pligthuse*, der er de Huse paa Landet, der skulle opretholdes som selvstændige Ejendomme og bestandig være forsynede med Bygninger og Beboere, har man i Tidens Løb oprettet af to Grunde. I Henhold til Bestemmelser i Forordningen af 25de Marts 1791, skulde der, naar en Bondegaard blev nedlagt eller sammenlagt med en anden Gaard, i Stedet for den Bondegaard, som blev nedlagt, oprettes 2 ny Huse, hvert med et Tilliggende af 6 Tdr. Land Middeljord. Det blev siden forandret til, at der for hver Gaard, der blev nedlagt, skulde indrettes 2 Huse, hver med 3 Tdr. Land Middeljord, og senere blev det ved Bevilgning nedsat til, at 1 Hus med 3 Tdr. Land Middeljord skulde være tilstrækkeligt, og dette har man tilsidst ogsaa frafaldet. — For det andet er man, naar man inddrager en Gaards Jorder til Fredskovs Opselskning, forpligtet til at udlægge 1 *Pligthus*. Ifølge Lov 11te Maj 1897 er det nu bestemt, at naar en Gaard i Henhold til denne Lovs Bestemmelser nedlægges, skal der udlægges et *Pligthus* med mindst $1\frac{1}{2}$ Td. Land Middeljord, boniteret Maal. — Oprindeligt blev alt dette haandhævet saaledes, at det paahvilede Amtmændene at paase, at det blev overholdt, og der paalagdes den, som ikke rettede sig efter denne Forpligtelse, en Straf af 10 Rigsdaler til Sognets fattige, og denne